

TOT DE GESCHIEDENIS
VAN JAN VAN DER CROON.

In onze levensbeschrijving der twee veldheeren uit den dertigjarigen oorlog, Jan van Weert en Jan van der Croon, hebben wij de bemerking gemaakt, dat de bouwstoffen tot de geschiedenis van onzen Limburgschen krijgsheld, Jan van der Croon, zeer karig te vinden zijn (1). Bijna geene bepaalde daadzaken waren ons bekend over de jeugd en over het uiteinde van onzen held: de twee einden der keting ontsnapten aan onze nasporingen. Sedert dien hebben wij desaangaande een paar nieuwe bescheiden bijgewonnen. Wij verdanken dezelve aan de religieusen van het klooster te Oirschot in Noordbrabant.

Uit het eerste blijkt dat de gouverneur van Bohemen, Jan van der Croon, in 1664 een testament had gemaakt en dat hij in 1667 reeds overleden was; uit het tweede, voor zoover het geloofwaardig is, blijkt, dat zijne vrouw, Margreta Blantina barones van Birnbrachsen, hem overleefd heeft en als weduwe te Praag vertoefde. Uit het tweede blijkt tevens, dat de overlevering nopens de jeugd van den keizerlijken generaal, in Weert bestaande en op bladz. 123 van ons werkje medegedeeld, door de overlevering van het klooster der penitenten te Oirschot tamelijk trouw gestaafd wordt. Om de waarde dezer twee documenten wel te begrijpen moeten wij

(1) J. Habets. *Jan van Weert en Jan van der Croon ; eene bijdrage tot de Geschied. van den dertigjarigen oorlog.* Roermond 1862, voorw. bl. V.

bemerken, dat de religieusen penitenten van Oirschot niet alleen in bezit zijn gekomen der archieven van het gesupprimeerd klooster van Weert, maar dat zij tevens de laatste nonnen van Weert in haren schoot hebben opgenomen en zien uitsterven.

I.

Copij genomen uit het fondatieboek van het klooster der religieusen penitenten recollectinen binnen de stadt Weert, folio 56.

« Anno 1664 heeft ons menheer Baron de la Croon gouverneur van Boheme, geboortig van Weert, door syne groote libraletyete ende godtvruchtigheydt per testament gelegateert 2000 patacons tot een aelmoes en vervoorderinge van deze fondatie; tot herkennenisse en obligatie voor dezelve sal de overste jaerlyck, omtrent syn anniversaire, in den maend may eene misse laten doen, dewelcke al de gemeynte sal hoeren en aen Godt opdraegen tot laefenis van syn siele met een cruysgebied ende *miserere* ende *de profundis*.

» Nota dat deze 2000 patacons, Monsieur Egidius Straven, onzen eersten geestelycken vader met onsen Eerw. pater Severans, als ook pater Henricus Lamotte, tot Prage in Bohemen hebben moeten gaen haelen int jaer 1667. Sy hebben dan den eersten dagh may dese reys begonst met veele moeyelykheyte en groot dangier, soo dat sy hun leven in perikel gestelt hebben om hetselve te becomen; oock heeft onsen geestelycken vader extreme devoiren gedaen om eenige attestatiën en brieven van assurantie te becomen van groote heeren ende personen van authorityete dewelcke kennis hadden metten selven baron voorschreven, om op sulcke ma-

niere de voorsch. somme facielder te becomen en deselve te thoonen als sy daer gearriveert souden syn, opdat sy niet beschampt ende confuselyck met leeghe handen wederom en souden komen, hetwelck geschiet soude hebben en waere dat sy die voorsch. assurantie brieven niet gehadt en hadden.

» Sy sijn den 6 junius 1667 wederom gecomen met eene somme gelt van elf duysent guldens waervan ons clooster 8000 guldens ontfangen heeft, d'ander 3000 waren voor de stadts armen. Wy syn seer verobligeert voor deze dry personen te bidden want sonder hun en hadde ons clooster deze almoese niet becomen. »

Uittreksel uit de Calendrier der jaergetijden van ons clooster tot Weert.

Den 12 Augustus wordt alle jaer eene mis gesongen en de vigilie gelesen voor mijnheer Jan Baron de la Croon-

II.

Het onderstaande hebben onse gesupprimeerde zusters van Weert, bij traditie, van hare voorzaten vernomen en ons herhaalde reizen verteld.

« Dat voornoemde Jan, Baron de la Croon, van afkomst was de zoon van eenen armen schoenlapper, woneude te Weert, in een huisje (op het Morgat) dicht bij ons klooster. Hy maakte de patijnen der religieusen en kwam dagelyks, gelijk andere arme lieden, zijne portie eten in het klooster haalen. Hij was een vlugge knaap, vriendelyk en beleefd en een ieder had gaarne met hem te doen. Eensdaags trad Jan in dienst, vertrok naar Duitsland en werd oppasser bij eenen grooten van de militairen (1) wiens genegenheid en vertrouwen hij op

(1) Welligt Piccolomini.

de volgende wyze wist te winnen. Eens zat zijn heer zwaarmoedig en in diepe gepeinen verzonken aan zijne schryftafel en Jan, in het vooruitzigt, om hem te troosten en te verzetten, verstoutte zich de reden zijner gepeinen af te vragen. Ach, — zeide de heer — gij kunt mij toch niet helpen, dat zijn zaken waar gij niets van verstaat.

« Mynheer ik ken geene wonde of er is zelf aan te strijken, en twee man kunnen meer als eene; ik zou eens willen weten wat u deert. »

Nu vertelde de officier zijnen dienaar de netelige lage waarin hij zich met zijne wapenbroeders bevond, rond omgeven van den vijand en by elk uur in gevaar van vernield te worden. Jan bedacht zich een oogenblik en verhaalde zijnen heer een plan van redding, wat deze zeer aannemelijk vond. De overste stelde de raadgeving van zijn bediende, als van zich komende in den krygsraad voor, en deze werd algemeen aangenomen en met den besten uitslag bekroond. Zulke zaken gebeurden in het vervolg zeer dikwijls en zijn overste bekende eindelijk, dat het zyn geestige en schrandere oppasser was, die hem en zijne wapenbroeders door zijnen goeden raad en welgedachte plannen meermalen uit den nood had gered.

Jan werd nu bevorderd tot corporaal en gaf steeds blyken van geest en bekwaamheid. Zijne oversten schep-ten veel genoegen in den jongen soldaat en wisten diens diensten naar waarde te schatten. Zoo klom Jan van den eenen trap naar den anderen, door alle rangen van het leger omhoog, en werd eindelyk een groot veldheer, baron van het roomsche ryk en gouverneur van Bohemen. Hij huwde eene prinses aldaar en kwam tot groot aanzien en vermogen. Uit dankbaarheid voor

de weldaden bij de penitenten van Weert in zyne jeugd ontvangen, legateerde hy aan haar klooster 8000 fl. Mompère E. Straven, P. Severans en Pater Lamotte zijn dit geld gaan haalen te Praag in Bohemen. Aldaar aangekomen vroeg hun mevrouw de gravin in hare taal:

» *Was war mijn Mann in ihr Land?* » — *Ein gross Herr Madame* » was het antwoord; en dit antwoord was hun meer waard dan eene paspoort; zij werden nu goed ontvangen en het geld werd hun tot op den laatsten stuiver uitbetaald. Hadden zij geantwoord, uw man, Mevrouw, was een arme schoenlapper, dan zou die adelyke Jufvrouw geaffronteerd zijn geweest en de Heeren zouden misschien onafgedaner zake zijn vertrokken. »

Oirschot, 30 Augustus 1864.